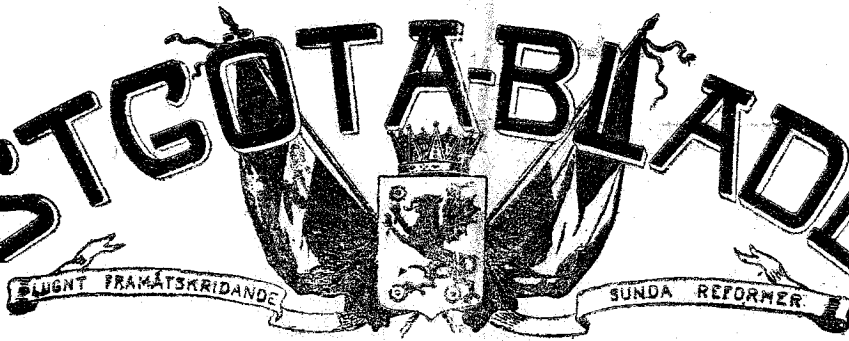

OSTGÖTA-BLADETT

LYSINGS- NUMMER.

Tisdagen den 1 Oktober

Redaktör och ansvarig utgivare: Erik Wallin.

Vadstena, Erik Wallins Boktryckeri, 1918.

Till våra ärade läsare!

Ostgöta-Bladets första hembygdsnummer föreligger härmed. Det har, som synes, uteslutande ägnats åt det stora och rika Lysings härad med dess åtta socknar. Det är utan några pretentioner på att hava ästadkommit något uttömmande om Lysing, som detta nummer utsändes. Allt för knapphändiga uppgifter torde i vissa fall förekomma och möjligen har åtskilligt av intresse undgått vår uppmärksamhet. Men om detta bedja vi om våra läsares benägna överseende. Under brådskande tidningsarbete har vårt Lysingsnummer ej kunnat bli fullständigare än det är, men vi hoppas att den goda avsikten: Stärkandet av kärleken och intresset för hembygdens historia och förhållanden måtte uppskattas och att vår början till mera ingående ortsbeskrivningar skall vinna god fortsättning.

Vi mottaga och skall alltid med nöja införa de kompletterande uppgifter från Eder ort, som ni anser vara av intresse för en större allmänhet.

På samma gång bedja vi få framföra ett tack till de personer i Lysing, som välvilligt varit oss behjälpliga med införskaffandet av, erforderliga upplysningar.

Red.

Lysings härad.

En liten orientering från Ombergs
hjässa.

Du står uppe på Ombergs hjässa en solig augustidag. Näppeligen kan Du få se något skönare, än den underbart vackra tavla, som utbreder sig runt omkring Dig?

Under dig åt väster, ser du Vätterns böljor glittra i solljuset, och bortom dem stå västgötaskogarna som en dunkelgrön mur, i vilken här och var ett hål slagits av en böljande sädesåker.

Så vänder Du blicken åt rakt motsatt håll. Tavlan, Du då ser, är av helt annat utseende, men icke mindre hänförande. Runt den på denna vy dominerande sjön Tåkern ligga sädesfält vid sädesfält här och var omväxlande med gröna dungar, ur vilka de välbygda bondgårdarnas och de rödvida småhemmens stugutak titta fram. Inför detta storslagna panorama stannar Du helt visst inför en del av detsamma: det mellan Tåkern och de stora skogarna i söder. Landet däremellan heter Lysings härad.

Närmast vid foten av »Berget» ligger V. Tollstad socken. Den lilla kyrkan med det fyrkantiga tornet synes i en vacker lövdunge rakt i söder. Närmare Vätterstranden ser Du Hästholmen med dess järnvägsstation och hamn. Alldeles vid foten av berget ligger Alvastra med sin gamla klosterruin. Från Alvastra löper landsvägen som ett grått band mellan de gula fälten mot sydost.

Om du följer denna väg med blicken skönjes på en höjd ett grått kyrktorn av säregt utseende. Det är Heda kyrka, och runt omkring denna utbreder sig Heda socken. Denna socken sträcker sig mot norr ända upptill Tåkern. Den stora mossen, söder om sjön, hör till stor del under Heda.

Du följer samma väg vidare. Den kröker från Heda mera i östlig riktning och går snart förbi Röks kyrka, alltså genom Röks socken. Denna gränsar i nordost och öster till Svanshals socken, vars kyrka synes bortom Röks, men betydligt närmare Tåkern. Bortom Svanshals ligger Kumla, som är en liten annexförsamling till Svanshals. Bortom Svanshals och Kumla åter tager ett annat härad, Göstring, vid.

Nu har Du betraktat den del av Lysing, som ligger på slätten. Men en stor del av häradet upptages även av skogsbygden där nere i söder som vi här ovan talade om. Det är häradets tre skogssocknar, Du när där nere.

Du ser ett tätt bebyggt samhälle så att säga i skogsbrynet ett stycke från Vättern. Det är det raskt framåtgående Odeshögs by, den förnämsta i Odeshögs socken. Denna senare ser man emellertid ej så mycket av, ty den skymmes av den täta gardin som skogen bildar.

Öster ut från Odeshög ligger en stor kyrka på en höjd. Det är St. Åby. Största delen av socknen utbreder sig i de mäktiga skogarna söder ut.

Den sista av häradets socknar, Trehörna, ligger sydost och öster om St. Åby. Något av denna socken kan du ej se från den härliga utsiktspunkt. Kasta därför i stället en sista beundrande blick över den del av häradet, som ligger inom Din synkrets.

Du kan då bl. a. se, att flera utmärkta vägar gå igenom Lysing. Förutom den ovan omtalade, går en väg från Rök, följande skogskanten till St. Åby och Odeshög. Från Heda löper en väg upp till St. Åby och alldeles vid Ombergs fot ser Du landsvägen Vadstena—Odeshög.

Vill man emellertid ej begagna vare sig vanliga hästar eller »apostlahästar», kan man använda ett tredje slag, nämligen ånghästarna. Just nyss kom en liten ångare bortifrån »Västergyllen» och lade till i Hästholmen. En stor del av passagerarna stego så på ett från Odeshög kommande tåg, som förde dem mot Vadstena, en annan del med ett annat tåg genom Heda, Rök och Svanshals bort mot stambanan vid Mjölby.

Lysings härad är, som Du av det sedda kan förstå, ett härligt stycke svensk kulturbygd. Man skulle kunna likna häradet vid en stor, stor egendom med bördiga, välskötta åkrar och skog till husbehov.

Historik.

Det var huvudsakligen utefter Vättern, som våra förfäder med flintyxan i hand arbetade sig uppåt landet söderifrån. Att de med fördel skulle kunna bo invid Vättern är lätt att förstå. Månet yxhugg o. månet spadttag har gjorts sedan denna första tid nere i Lysing, och resultatet av många generationers idoga arbete är i sanning storsla-

get. I detta sammanhang må kanske omnämnas de sedan ett 10-tal år tillbaka bedrivna arkeologiska utgrävningarna i Alvastratrakten vilka, som bekant, lämnat synnerligen rikliga och viktiga resultat.

I gamla skrifter omnämnas Lysing redan i ett brev från år 1335, där det talas om »Lösinge». Att det då ej var fråga om det nuvarande Lösing framgår därunder, att »Göstringe» (Göstring) nämnes i samband med Lösinge. År 1347 skrives namnet »Lysingsheradh». Det förekommer sedermera ofta i de gamla skrifterna. Under medeltiden hörde häradet till Hovs län och omfattade då liksom nu landet söder om Omberg och Tåkern. Den största delen av Lysing var emellertid då vildmark. Norra delen har varit odlad redan under den förhistoriska tiden. I Gustaf Vasas testamente tillföll Lysings härad hertig Magnus.

Tingsplatsen, som ju i äldre tider spelade en stor roll var år 1383 förlagd till Hästholmen. Omkring år 1600 hör man talas om tinget i Heda. Senare flyttades det till St. Åby för att slutligen få sitt säte i Odeshög omkring 1820.

Lysings härads sigill framställer ett träd omkring vilket står »Lysings herads signet 1569».

Kommunikationsförhållanden.

Kommunikationslederna i Lysing ha helt naturligt under tidernas lopp allt mer förbättrats. De goda landsvägar, som genomlöpa häradet kors och tvärs, kunde, lättförklarligt nog, ej i längden tillgodose de ständigt stegrade krav, på ökad trafikförmåga som för varje år gjorde sig allt mera kännbara. Den 13 nov. 1888 invigdes banleden Vadstena—Odeshög. Förslag till banans anläggande väcktes redan 1884. Den 6 febr. 1886 hölls konstituerande bolagsstämma. Det statslän, som beviljades för ändamålet, belöpte sig till 300,000 kronor. Hela banan Vadstena—Odeshög är 32 km. Dess spårvidd 0,89.

Senare, år 1910, invigdes Mjölby—Hästholmens järnväg, som otvivelaktigt har en stor mission att fylla, men som till följd av omständigheternas makt i ekonomiskt hänseende ej synes vara någon särdeles lukrativ affär.

Sången till "Lysing".

Av Karl Swanborg.

(För Östgöta-Bladet).

Du Östergyllens pärla, vår ära Lysingsbygd,
som i en famn så rika minnen gömmer.
Där hemmen ännu timras av kärlek, tro och dygd,
och Saga än på forntidskumlet drömmer.
Där våra fäder strävat och röjde stig en gång,
och levat, älskat, lidit, — dig ägnar jag min sång,
min barndomsbygd, vårt minnesrika Lysing.

Jag glömmet ej den tjusning, som fyllde piltens häg,
när som från Ombergs hjässa första gången
av sommarsol bestrålad jag Lysingsslätten såg,
och ifrån Tåkern hörde svanesången.
Jag tänkte då, hur vida min färd än månne gå,
tillbaka hit min längtan beständigt dock skall stå,
till skog och fält och ängar uti Lysing.

Jag gått i Sättra skogar i dunklet mången kväll,
och skymtat Huldren när jag stigen mistat.
Jag stått på kyrkogården i Rök vid runohäll,
där tappre fäder sina bragder ristat.
Och bort från nutidsjaktet min ande ofta gått,
många tusen år tillbaka och bland det folket stått,
som byggde sitt "Wenedig" här i Lysing.

Jag följt på deras bryggor med dem till deras stad
och smugit in bland deras skygga leder,
Vid deras härd jag skådat i hemmen rad vid rad
ett liv med annan kult och andra seder.
Med dem och oss den skillnad så stor dock ej kan bli.
De kunde älska, hata och lida de som vi
och dö och gömmas i vår jord i Lysing.

Men tidens vingslag susa och sekler rulla fram,
och glömskans dok kring träskets stad sig breder.
I Broby jord den slumrar. Jag ser en yngre stam,
vars Hövding från sitt fäste skådar neder.
Hans örnblick över nejden helt hastigt gör en rund.
Därborta skall han bygga uti den väna lund
åt vite Krist ett tempel uti Lysing.

Och snart på vigda grunden de fasta murar stå,
med valv och former djärvt och ädelt skurna,
Många biltog här får fristad, de kvaldas suckar gå
till fridens Gud, på bönen vingar burna. — — — — —
Nu tiden klostrets murar med jorden jämnat har,
men skönt uti förfallet står en i spillror kvar,
Alvastrums klosterempel uti Lysing.

*

Jag slutar enkla sången, jag hinner nu ej mer,
hur ringa än jag haft att här berätta.
Nu Heda gråa kyrktorn på slätten sist jag ser,
en åldrig minnesvård från tid för detta,
Igenom fagra nejder min färd med tåget går,
tills målet för min utflykt i Ödeshög jag når,
vår pigga, glada huvudstad i Lysing.

eshögs socken.

ögs socken gränsar i norr strax Tollstad och Heda, i öst St. Åby, i söder till Grenken och i väst-nord-väst till i. Socknens areal utgör 9,805 land. Den är för en stor del ett slättland, markens natur är bergbunden och stenig. Stenytan utgöres jorden av sandsten mot södra delen förekommer vartmylla.

vid insjöarna märkas Ängse och Visjöarna. Svämsån, som flyter upp i Småland, har vid Orrstaden utlopp i Vättern. Den stora sjö mossen har fordomsdags vattendrag.

Landsvägen mellan Linköping och Örebro går åt sydost förbi kyrkan till bron över Svämsån, däreför är den sydost till länsgränsen. Vägen, som förr varit mycket backad, omvandlades omkring medio av 1800-talet.

Den lilla orten var vet, brukar utsockerbruk med en anstrykning av lösliga alla Ödeshög för »Ossjö». Ertid har socknen någon gång varit omtimad/ hetat så. Man har sagt sig att »Ossjö» har något att säga med öster och sjö, men detta gånge lär sakna fog för sig. »Ossjö» nämnes redan 1318.

Om detta namn uppkommit vet man icke er ej med säkerhet. Emellertid kan man se »hö» ha att göra med den ortens höjd, som veterligen funnits på den plats, där den gamla kyrkan uppfördes på 1100-talet.

En så gammal bygd som Ödeshög naturligtvis många minnen från tidigare sedan svunna tider. Vid kyrkan finnes en runsten, vars innehåll tolkas sålunda: — I reste denna sten efter sin fader Helge. Vid Sandgubacken finnas ättehögar och utastanar, och vid Råby hage, invid vägen till Tollstad, märkas stenytningar. Å en omkring 11 m. hög och 5 m. bred bergkulle å rikstorps ägor påträffades år 1775 den största fornskatt, som någonsin blivit funnen i Östergötland.

Det enda i Sverige funna svärd, försedd med stämpel — MARCIM — med romerska bokstäver — är anträffat i Ödeshögs socken. Som bevis på denna trakts tidiga befolkande nämnes det märkliga fyndet år 1904 av flintföremål från äldre stenåldern. Invid gamla vägen mellan Gränna och Ödeshög — finnes en sten, Prinstenen, där en dansk prins under danskarnas härjningar i dessa trakter stupat för en svensk kula sänd från ett bakhåll. Danska hären drog sig efter detta tillbaka.

Folkmängden i Ödeshög var på 1750-talet: 1,780, 1800: 2,089, 1850: 3,027, 1910: 2,673, 1918: 2,770.

Ödeshög — "Lysings huvudstad."

Det omkring kyrkan uppväxande stationssamhället har genom sitt läge, stor förutsättning för framåtskridande. Vid torget sammanlöpa nämligen fyra landsvägar, varigenom byn tillföres resande och rörelse på flera sätt. Denna rörelse har betydligt ökat, sedan på den av alla välkända handelsman Johannes initiativ torgdagar på 60-talet infördes. Från denna tid började samhället utvecklas och gå framåt såväl i affärer som byggnadsverksamhet, vilken verksamhet fick god fart, sedan järnvägen kom till stånd och här fick sin ändpunkt. Någon riktig fart vad byggnadsverksamheten beträffar började dock ej förrän i slutet på 90-talet. För att kunna på ett rätt sätt reglera denna beslutades antagande av en frivillig byggnads- och brandstadga. Och tack vare denna byggnadsstadga och den samtidigt valda byggnadsnämndens intresse för saken, blev byggnadsverksamheten förd i rätt riktning, så att hela samhällets västra del som helt och hållet är nybyggd nuter sig på ett särdeles tilltalande sätt. Med sina breda gator och reguljära byggnadslinjer, — sina vackra hus, — alla med väl värdade trädgårdar, — är denna samhällets västra del både pryddig och trevlig att skåda.

Kring torget och öster därom har även uppförts flera stora byggnader, samt norr om torget jämte flera vackra böningshus, en del industrianläggningar, såsom andelsmejeri, gjuteri- och mekanisk verkstad, en större snickerifabrik o. s. v. I övrigt finnes inom samhället ej mindre än fem snickerifabriker, som alla drivas med full fart. Inom samhället finnes dessutom ett mångtal affärer, varav en del ganska stora, vilket visar, att affärsverksamheten hållit jämna steg med byggnadsverksamheten.

För förmedling av penningrörelse finnes avdelningskontor av såväl Sydsvenska Kreditaktiebolaget som Österg. Enskilda bank. Ävensom sparbank. Dessutom finnes apotek, läkare och veterinär, postkontor, telegraf och telefon m. m.

Ett eget elektriskt verk håller samhället på att bygga vid inköpta vattenfall vid Orrnäs, och detta väntas bliva färdigt i höst. Samhället saknar dock ej elektriskt belysning ty såväl förra vintern som även i höst drives den elektriska generatören med ångkraft.

Att Ödeshög dessutom varje tisdag har stora torgdagar samt andra tisdagen i varje månad kreatursnåden torde vara allmänt bekant, ehuru nu rörelsen, helt naturligt ifråga om lantmannens produkter ej är sådan, som under normala förhållanden.

Ödeshögs samhälle har, som ovan nämnts, utvecklats och gått framåt på ett så glädjande sätt, att det på senare tider börjat man och man emellan dryftas, att tiden kunde vara inne begära köpingsrättigheter för att kunna, på ett fullt tillfredsställande och effektivt sätt reglera samhällets vidare framtida utveckling, vilken utveckling vi hoppas skall fortsätta i samma raska tempo som hittills.

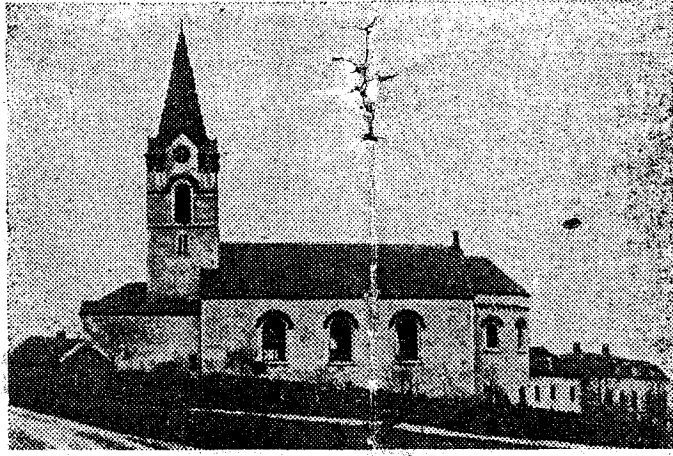
"Centralen".

Tingshuset.

Ett djärvt okynnesdåd mot Ödeshögs tingshus.

Från Ödeshög omtalas på 1800-talet ett av okynne begånget dåd, som likväl blev utan vådligare följder. Under det rättens ordförande jämte några av hans bekante voro församlade i tingshuset hade en sten blivit inkastad genom en fönsterruta. Man saknar under rättelser om såväl verkställaren av denna bragd som om orsaken av det samma.

Ödeshögs kyrka.

Kyrkan ligger på en höjd, från vilken man har den allra härligaste utsikt, dels över slätten i norr, dels över Vättern. Att döma av de kraftiga murarna i kyrkans östra del är denna mycket gammal. Åren 1781 och 1786 skedde så tillbyggnaden åt väster; vapenhuset uppfördes sistnämnda år. Ända till år 1889 låg altaret i öster och sakristian bakom detsamma, men nämnda år skedde stora förändringar vid en då företagen reparation. Altaret förflyttades till den västra gaveln, och sakristian förlades till en ny utbyggnad i västra ändan med nedgång bakom

altaret. Den gamla sakristian är numera omändrad till vapenhus. Orgeln, som förut hade sin plats i västra ändan av kyrkan blev placerad i den östra. Såväl orgelverk som bänkar blevo 1889 nya. Predikstolen är emellertid den gamla år 1796 av rusthållaredrängen Jöns Svensson i Kopparp skänkta. I kyrkan finnas fyra ljuskronor av gul metall. Det inre taket är av trä och ej välvt. De båda ringklockorna, som hänga i tornet äro från 1600-talet. Såväl torn som tak äro klädda med koppar.

Visa mig ett land, där du kan mer dig trygga,
Kan vad du tänker yttra mera fritt,
Och mer vid allt vad du må kalla ditt,
Av lag och överhet beskyddad. bo och bygga,
Än i vår glada, friska, sköna Nord.

F. M. Franzén.

Ödeshögs affärsliv.

Handl. Otto Lejon.

Handl. Karl Löf.

De drag, som skönjas härövan, äro säkerligen bekanta inte blott för alla Ödeshögsbor utan även för de flesta av alla dem, som bygga och bo i de Ödeshög angränsande socknarna. Och är väl därpå att undra? Ingalunda! Handlanden Lejon och Löf äro nämligen bland or-

Det Lejonska namnet har i Ödeshög alltid haft god klang. Och om vi så skulle kombinera det med namnet Fredriksson, så försämrar det ingalunda saken utan tvärtom. Handelsfirman Fredriksson & Lejon startades 1887 med lokaler i gamla gästgivaregården. Dessa blevo emellertid snart för tränga och år 1889 inflyttades affären i nya tidsenliga lokaler i det nybyggda huset vid torget. Ledningen av affären övertogs vid denna tidpunkt av den ene delägaren i firman hr Otto Lejon, som alltjämt innehar densamma.

Vid sidan om sin affärsverksamhet sköter hr Lejon befattningen som direktör i Ostgöta-bankens avdelningskontor. Dessutom är han kyrko- och skolrådsledamot, kassaförvaltare av kyrkans och skolans räkenskaper m. m.

Karl Löf är född i St. Aby. Han började sin affärsbana i Svanshals. År 1884 kom han till Ödeshög och öppnade egen speceri- och diverseaffär, som han nu arbetat upp till en av platsens största inom branschen.

Noggrann och ordningssam, som handl. Löf är, här han blivit mycket

tens äldsta affärspampar. Båda ha gjort sig kända ej blott genom sina framsynta affärstalanger utan även och icke minst genom sina gedigna personligheter, som förskaffat dem båda det vidsträcktaste förtroende och en den talrikaste vänkrets.

anlitad i flera revisorsuppdrag. Hans städse glada gemyt och ovanligt goda humör har förskaffat honom stor popularitet inom samhället.

Ödeshög är ingalunda vanlettat på handelsmän. Förutom de ovan nämnda anteckna vi följande: W. Holstenssons speceriaffär, Hvetlandaboden, inneh. A. Thunborg, manufaktur o. bytesaffär, Tanneforsboden, inneh. J. F. Johansson, manufaktur, A.-Bol. Sigfr. Kullerstrands pappershandel, Emil Johansson och C. W. Nilssons järnaffärer. Charkuterier finnes det gott om, ej mindre än fyra, nämligen C. O. Falk, A. Andersson, Gideon Karlsson och Henning Gustafsson. Modeaffärer äro Emma Scheutz och Emma Ahlqvists Eftr. och sköhandel innehas av O. Hedin, filial i Sjöberga, J. Hallin och E. Sabel. Bland möbelsnickare intaga K. Falk och Osk. Gustafssons Eftr. i främsta rummet.

Dessutom finnas naturligtvis skräddare, målare, smeder o. s. v.

För att tillvarataga sina intressen ha affärsmännen sammanslutit sig i en handelsförening med handl. Karl Löf, som ordförande.

Folkskoleväsendet

har under de senaste åren varit stätt i rask utveckling. Förra året infördes vardagsläsning. Lärarekrakterna måste på grund härav ökas och flera skollokaler förhyras inom samhället. Uppförandet av nytt skolhus har till följd av kristiden måst anstå tillsvidare.

Lärarepersonalen inom församlingen är följande:

Inom bysamhället: Folkskol-lärarna Emil Augustinsson, förstelärare, och Nils Normelli; folkskol-läraryrinnorna Hildur Andersson och Ina Sundström småskolläraryrinnorna Alma Svensson, Gunhild Johansson och Anny Gustafsson.

I Munkeryd: folkskoll. Elving Johansson och småskoll. Judit Lundqvist.

I Siggeryd folkskoll. A. F. Nilsson och småskoll. Ester Carlsson samt vid

Fogeryds mindre folkskola lärarinnan Hilda Nilsson.

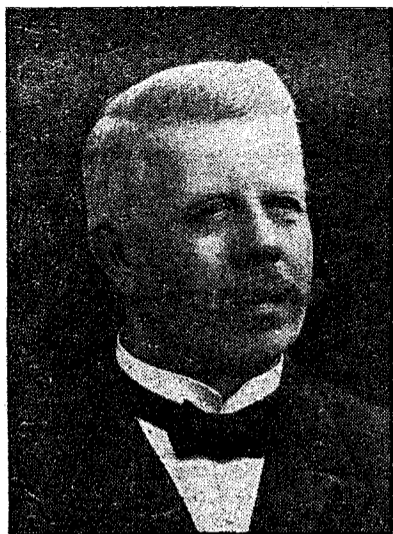
Missions- och nykterhetsverksamheten

är synnerligen stor och livaktig. I Ödeshögs socken finnas ej mindre än sex större missionsföreningar. Inom bysamhället: Ödeshögs missionsförening, Ödeshögs Baptistförsamling och Frälsningsarmén med sina stora präktiga nybyggda samlingslokaler rymmande flera hundra personer. Stava—Bultsbols o. Haddåsens missionsföreningar med sina missionshus.

Bland nykterhetsföreningar är goodtemplarorden Herkules den äldsta. Dessutom finnas fyra blåbandsföreningar: Ödeshögs, Stava, Bultsbols och Haddåsens, med från dessa föreningar valda ombud den s. k. nykterhetscentralkommittén, som samfällt utfört ett vackert arbete för nykterhetens befrämjande.

Inom varje missionsförening finnas dessutom större ungdomsföreningar, sång- och musikföreningar.

Kommunala be- fattningar i Ödeshög.

Kassör Emil Björkman,
kommunalnämndens ordförande.

Kassör Emil Björkman är otvivelaktigt den man, som inlagt de största förtjänsterna i Ödeshögs kommunala liv. Hans arbetsförmåga gränsar hart när till det otroliga, varom ock alla de framskjutna förtroendeposter inom samhället han på ett i allo mönstergillt sätt bekläder blära noggsamt vittne.

Kassör Björkman har i 15 år varit kommunalstämmans ordförande, från vilken befattning han emellertid på grund av hopade göromål avgick för några år sedan. I övert ett 20-tal år har han varit ledamot i kommunalnämnden, vars ordförande han för närvarande är. Bland övriga uppdrag kassör B. innehar må nämnas: vice ordf. i kyrko- o. skolråd, ordf. i byggnadsnämnden o. tingshusstyrelsen. Dessutom har han varit brandchef i många år, k. bef. ombud i taxeringsnämnden, nämndeman m. m.

Kassör Björkman har genom sin mot alla vänliga, humana och tillmötesgående personlighet förvärvat sig allmän och uppriktig aktning och sympati.

Handl. Emil Johansson,
kommunalstämmans ordförande.

Kommunalstämmans ordförande i Ödeshög är sedan den 1 januari 1913 järnhandlaren Emil Johansson. Han är desslikes ordförande i pensions- och valnämnd o. styrelseledamot i Östergötlands Enskilda Bank, ledamot i taxeringsnämnden.

Handl. J. är livligt kommunalt intresserad och har nedlagt stora förtjänster inom samhället, där han åtnjuter allmänt förtroende.

Kommunala befattningarna

i Ödeshög äro i sin helhet följande:

I kommunalnämnden är kassör Emil Björkman ordf., och hrr J. A. Nilsson, Ödeshög, v. ordf. Ledamöter äro dessutom hrr Henning Gustafsson, Backasand, K. Johansson, Öninge, Robert Frid, Svemb, Gustaf Isaksson, Pilgård, C. Fransson, Bultsbol, P. J. Gustafsson, Tyrsabol, Ernst Johansson, Öjan, och O. Hedin, Sjöberga.

Kommunalstämmans ordförande är handl. Emil Johansson.

Revisorer för kommunens räkningar äro hrr Karl Löv, Emil Augustinsson och Emil Johansson.

Kyrko- och skolrådets ordförande är komminister J. Wernborg, v; ordf. kassör E. Björkman. De övriga ledamöterna äro hrr A. Andersson, Ödeshög, Oskar Andersson, Örnäs, J. A. Nilsson, Ödeshög, Albert Karlsson, Staffanstorp, Hjalmar Andersson, Rossholmen, Viktor Andersson, Råby, Klas Jern, Skälaby och Henning Gustafsson, Backasand.

Kyrkovårdar äro hr A. J. Andersson, och Otto Lejon, Ödeshög. Den senare är även kassör.

Kyrkans och skolans räkenskaper revideras av hrr Karl Löv, Emil Johansson och Th. Werner.

Valnämnden: Hrr Emil Johansson, ordf., Oskar Andersson, Örnäs, August Svensson, Ödeshög, och L. E. Palm, Ödeshög.

Taxeringsnämnden: Landsfiskal Holmstedt, ordf., kassör E. Björkman, Kronans ombud, samt kommunens valda ledamöter hrr Oskar Andersson, Örnäs, Emil Johansson, Th. Werner, L. E. Palm, August Svensson, och Arvid Ehn, Ödeshög, samt Henning Gustafsson, Backasand, och Viktor Andersson, Tellekullen.

Läkare äro M. Bergholtz, provinsialläkare, och H. Hemming.

Från gången tid.

Ur den gamla Vadstenatidningen »Gångångaren» av år 1846 ha vi hämtat följande små blyxtinteriorer från Lysing:

När Ödeshög och St. Åby kommo i luven på varandra.

»Förliden Kristihimmelsfärdsdag på aftonen föreföll ett obehagligt uppträde i Ödeshög. Under pågående av en i kyrkan anordnad konsert blevo vare sig av okynne eller religiös fanatism, omkring 30 fönster-rutor genom stenkastning inslagna. Därefter utbröt ett vildsint slagsmål emellan invånare från St. Åby socken å ena sidan och från Ödeshög å den andra, vilket räckte långt fram på natten. Huruvida någon blev skadad till liv och lem är oss obekant, men att blod flöt i betydlig mängd hava åsyna vittnen berättat. Det är och förblir ett i alla avseenden obehagligt tidens tecken, att så nära sockengrannar, som till och med lyda under samma pastorat, ej kunde förlitas, utan split och blodiga uppträden skall uppkomma av så ringa anledning, som att ett musikalliskt nöje anställes av den ena utan att den andra rådfrågas, vilket här lär varit fallet.

Fortida marknadsliv i Ödeshög.

Marknaden i Ödeshög förliden Thorsdag var temmeligen talrikt besökt, och rörelsen någorlunda livlig. Några andra avbrott i händelsernas lugna gång hörde vi ej omtalas, än att en för olovligt tillgrepp av andras egendom förut tilltalad gubbe, blev, såsom misstänkt för åtkomsten av åtskilliga silverpjäser, dem han sökte avyttra, iloggerad i arresten. Fram på följande natten hade dock ett större slagsmål utbrutit, därvid ej allenast glas o. buteljer på en av därvarande restaurationer blivit krossade, utan även både fönster och dörrar sprängts, möbler sönderbrutna o. s. v., så att platsen följande dagen visade en hemsk blick av förödelse.»

När St. Åbyherdens får blevo svarta.

»På därom gjord anmodan vilja vi nämna ett i St. Åby utspritt rykte, det åtskilliga obehagligheter nyligen skulle träffat kyrkoherden i St. Åby Hr Prosten Kinmanson, såsom att hans får skulle blivit överstrykne med tjära, åtskilliga seldon blivit sönderskurna o. s. v.

På trovärdiga personers försäkran förklara vi detta rykte för helt och hållet ogrundat samt råda den ingalunda okände utspridaren härav att en annan gång begagna mindre äventyrliga medel för sin hämndlust, så vida han vill undvika att få sitt namn offentligen kungjort.»

Från gången tid.

När mormonerna grasserade i Västra Tollstad.

Ett tidningsbrev från V. Tollstad av år 1888:

»Mormoner hava börjat grassera i denna församling, ehuru man väl knappast borde kunna förutsätta att deras apostlar här skulle hava någon framtid för sin verksamhet. För att emellertid lämna allmänheten en inblick i förhållandet sändes härmed en avskrift av protokollat över det kyrkorådssammanträde, som med anledning av besöket hållits av församlingens kyrkoherde. Det lyder sålunda:

Undertecknad ordförande hade sistlidne torsdag den 7 dennes inställt sig i arbetaren Sven August Carlssons bostad i Dagsmosse å Nävstad Vestergårds ägor av V. Tollstad församling för att där åhöra ett andligt föredrag som var utsatt att hållas darsammanstädes kl. 4 em. Tvenne föredrag avhölls på närmare två timmar av två personer som därjämte avsjöngo sänger, vilka omfattas av de s. k. »yttersta dagarnes heliga» eller mormonismens anhängare. Åhörarna voro till största delen kvinnor till ett antal av omkring 20. Föredragen hölls av personer, vilka på undertecknad öfverförandes begäran uppgåvo sig heta O. Norberg och H. Carlsson hemmahörande i Amerika, men för närvarande uppträdande här i Sverige — särskilt angavs Norrköping och Linköping såsom av dem mest besökta ställen. Deras föredrag betonade dop, prestadöme samt evangelium såsom tillgängliga på ett sätt som otvetydigt avsåg, att dessa gåvor icke voro i vår Svenska kyrka tillfinnades, utan måste genom »de yttersta dagarnas heliga» försorg Sverige liksom den övriga världen tillskyndas. Förbemälte herrars föredrag var i formellt avseende bristfälligt, men ändock tydligt nog för att ge tillkänna att de voro stolta andar, som snabba efter tidens sed

att föra nytt på banan an, förfalska så vår lära sann! De gjorde ingen hemlighet av, att de tillhörde den mormoniska sekten. Även ett deras konstgrepp må bemärkas, att de uppmånade sina åhörare att ransaka uti alla religionsmeningar — för att därigenom naturligtvis komma den okritiska hopen att i tvivlets natt få syn på mormonismens vägländande stjärna, ty icke kunna mormonerna låta en tvivlande människovärld förgås, utan ljuset lyser på deras Zion, där räddningens ark är att finna, där men ej annorstädes.

I förmågo och stöd av Kongl. Förordn. om särskilda sammankomster för andaktsövning av den 11 December 1868 hade undertecknad ordförande vid förbemälta tillfälle i Västra Tollstads kyrkoråds namn förbjudet förbemälte herrar O. Norberg och H. Carlsson att vidare uppträda inom V. Tollstads församling, enär deras andliga föredrag, syftande till mormonismens omfattande, ledat till söndring i kyrkligt hänseende, förakt för den allmänna gudstjänsten och till undergrävande av religionens helgd. — V. Tollstads kyrkoråd gillade obetingat sin öfverförandes åtgärd att förbjuda förbemälte herrars vidare uppträdande inom V. Tollstads församling samt lämnade undertecknad ordförande tillika uppdrag att i kyrkorådets namn vidtaga alla lagliga åtgärder mot dylika ohyggligheters framfart inom församlingen, enär mormonismen i så gamla dagar som nya världen alltjämt vore betraktad som den grävsta villfarelse under religionens täckmantel.»

Västra Tollstad.

Foto ur "Östergötlands beskrivning".

Västra Tollstad kyrka.

Kyrkan i V. Tollstad är byggd åren 1841—43. Längden är 26, bredden 12 meter, sittplatserna över 400. »Denna helgedom», säger professor Brunius »som saknar kor, liknar ett tingshus. Det är bedröfligt, att ett byggnadsämbete, som gärna mästrar andra på detta sätt vandaliserar urgamla helgedomar, ej visar sig ha klart begrepp om den heliga byggnadslinjen och huvudgrunden för kyrklig byggnadskonst.» Altartavlan är målad 1856 och föreställer Kristi Him-

melsfärd. Den gamla predikstolen är förfärdigad 1670. Dopfunten av röd kalksten. I kyrkan finnas 3 glaskronor och två av mässing. Tollstads gamla kyrka var av huggen kalksten med ett högt torn samt hade med koret till tornmuren en längd av 13 och en bredd av 5,6 meter. En teckning av denna kyrka finnes i nuvarande sakristian.

Vakanta komministertjänsten uppehålls av kyrkoherde A. Eckerblom.

U. Tollstad socken.

V. Tollstad gränsar i norr till Väversunda, i öster till Heda i syd-öst till Odeshög och i söder till Vättern. Arealen utgör 3,383 hektar, däraf 3,382 land. Förutom den del av socknen, som upptages av Omberg, är socknen i allmänhet en slättbyggd. Jordytan är lera. Från Dagsmossen upprinner den lilla Alebäcken, som har sitt utlopp i Vättern. Av landsvägar må nämnas stora landsvägen Vadstena—Grenna, som genomlöper hela socknen och går förbi kyrkan. Norr om Alvastra utgår en väg till Heda och sydligare en till Hästhölmén. Järnvägsstationer finnes vid Hästhölmén, Alvastra och Omberg. Hästhölmén är även

hamnplats med förbindelse med Hjo, Jönköping och Stockholm.

Tollstadha omnämnes redan 1156 då Sverker den gamle blev mördad vid Alebäcksbron under färden till julottan. Genom kung Sverkers storartade anläggningar vid Alvastra, blev orten redan tidigt av stor betydelse.

De många enastående minnen från svunna tider, som påträffats i Tollstad, borde med rätta ägnas stor uppmärksamhet i ett Lysingsnummer. Emellertid är ju tyvärr utrymmet alltför begränsat, varför vi få nöja oss med att hänvisa till de skildringar Östgöta-Bladet förut lämnat från utgrävningarna vid Alvastra.

Kommunala befattningar.

Kommunala nämnden i V. Tollstad har följande sammansättning: John Pharmansson, Tegneby, ordförande, J. Ingvarsson, Alvastra, v. ordförande, Axel Salmonson, St. Lund, Frans Johansson, Uckleby, O. V. Svensson, Haningetorp, och C. A. Larsson, Broby. Suppleanter äro Ivar Larsson, Tegneby, Osk. Thorén, Forsby, och Ernst Fredriksson, Tollstad.

Kommunens räkenskaper revideras av kantor K. Andersson o. stationsinspektör H. Gyllenhammar, Alvastra.

Ledamöter i kyrko- och skolrådet äro kyrkoherde Axel Eckerblom, ordf., J. Ingvarsson, Axel Salmonson, Osk. Thorén, C. Jansson, Haninge, Alfr. Sjöholm, Hästhölmén, och Ernst Fredriksson.

Kyrkovärdar äro Axel Salmonson och Osk. Thorén.

Ledamöter i taxeringsnämnden: Axel Salmonson, C. Svensson, Pikatorp, och Alfr. Sjöholm, Hästhölmén.

Valnämnden utgöres av hrr C. A. Larsson, Broby, ordf., och J. Ingvarsson, Alvastra, v. ordf.

I pensionsnämnden sitta hrr J. Ingvarsson, ordf., Axel Salmonson, v. ordf. K. A. Andersson, C. Svensson, och Oskar Thorén.

Lärare vid folkskolan är kantor K. A. Andersson, fröken Karin Johansson, samt vid småskolan frökarna Hulda Hedberg och Nilsson.

Rök.

Röks socken gränsar i norr till Svanshals, i öster till Väderstad och Rinna, i söder till Trehörna, i sydväst och väster till St. Aby och Heda. Arealen utgör 5,175 hektar, därav 5,086 land.

Norra och västra delarna äro slättland, men mot söder och öster blir skogsbygden den alltmora förhärskande, varför marken där är stenbunden, bergig och ojämn. Jordarten är på slätten lera, i skogsbygden mylla och sandjord. Insjöar äro Loren, Trehörningen och Kålsjön, var jämte Sättraån och Abyån flyta genom socknen.

Av landsvägar märkes vägen från Linköping till Grenna, vilken i sydvästlig riktning kommer från Svanshals och går till St. Aby. Vid Hejla

backe utgår en väg åt väster förbi kyrkan och vidare mot Heda. En annan väg utgår åt sydost till Trehörna, under tiden upptagande en väg från Svanshals. Mjölby—Hästholmens järnväg går genom socknen, och har denna sin järnvägsstation strax öster om kyrkan.

Rök omtalas som socken 1387 i ett gåvobrev till Vadstena kloster.

Av fornlämningar i Rök intager Rökstenen den förnämsta platsen. En annan runsten lär vara funnen under kyrkgolvet men den är tyvärr förkommen. Många lösa fornfynd ha dessutom gjorts i socknen. — Under Dackefejden vann Gustaf Wasas folk under Nils Boyes befäl en seger i Rök.

Kommunala befattningar.

Kommunala nämnden och stämmans ordförande och v. ordf. äro respektive hrr A. J. Håkansson, Millingstorp och Frithiof A:son Ahrén, Eveböda. Nämnden utgöres f. ö. av hrr Johan Berglund, Ingvaldstorp, Oskar Hedlund, Hillingstad, G. Forsell, Görjeryd, J. A. Dahl, Tjurtorp och F. A. Bäck, Boeryd.

Kyrkovårdar äro hrr Chr. Johansson och A. J. Håkansson.

Nämndeman är Joh. Berglund, Ingvaldstorp, och fjärdingsman Schander, Hejla Pilgård.

Lärare vid kyrkskolan är kantor Uno Ahlgren och vid småskolan därstädes frök. T. Qvarfördt vid Perstorp mindre folkskola tjänstgör fröken Huitfelt.

Itaxeringsnämnden sitta hrr A. J. Håkansson, Oskar Hedlund och Axel Pettersson, Stengårdstorp.

Kyrko- och skolrådet har följande sammansättning: A. J. Håkansson, Chr. Johansson, båda kyrkovårdar, A. Jacobsson, Gissletorp, Karl Eriksson Boeryd, och F. A:son Ahrén.

Pensionsnämnden: ordförande F. A:son Ahrén, v. ordf. Osk. Hedlund. Ledamöter: A. M. Ericksson, Millingstorp, F. Pettersson, Odemark, J. A. Dahl, Tjurtorp, och Albert Ward, Nogård.

Odlingsnämnden utgöres av hrr A. M. Ericksson, Osk. Hedlund, o. C. J. Adler i Sättra. Livsmedelsnämndens ordförande är Johan Berglund.

Valnämnden utgöres av hrr F. A:son, Ahrén, ordförande, Chr. Johansson, Runnestad, v. ordf., samt ledamöterna Gust. Forsell, Johan Berglund, A. M. Ericksson och A. J. Håkansson.

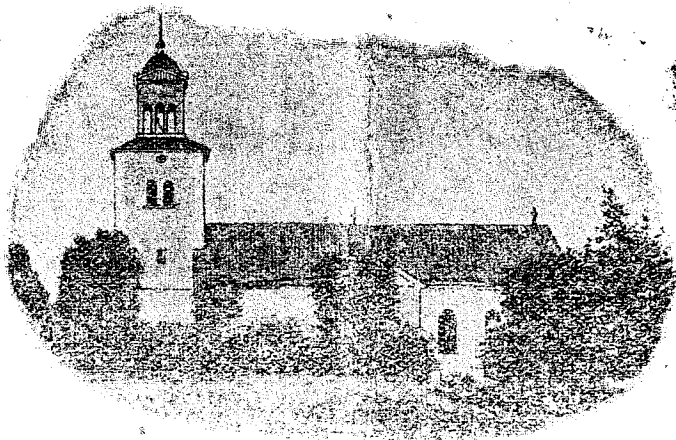

Foto ur "Östergötlands beskrivning".

Röks kyrka.

Kyrkan i Rök nybyggdes åren 1842-45. Längden är 29, bredden 11,5 met. Den rymmer 900 personer. Altartavlan framställer Kristi lidandes kamp i örtagården. Orgeln byggdes av Åkerman år 1871. Ljuskronorna äro 5, 3 av mässing och 2 av glas. Dessutom finnes en glaskrona i sakristian. Dopfonten är av kalksten. Åtta snidade bilder samt en äldre predikstol förvaras i tornet. Kyrkans ringklockor äro två.

Den gamla kyrkan var uppförd av huggen kalksten. Tornet var mycket högt och hade en spånad spets. Längden var 78 och bredden 25 fot. Bakom altaret var ett fönster och ovanför fönstret fanns uppsatt ett krucifix samt å ömse msidor om fönstret de fyra evangelisternas bilder. Det gamla orgelverket som uppsattes år 1751 hade 7 stämmor och kostade i inköp 1200 daler köp parmynt. Adliga ätten Smoilsky hade i gamla kyrkan sin familjegrav.

Rök är förenat med Heda och V. Tollstad. Kyrkoherde är kontraktsprosten A. Wittencrona.

Svanshals och Kumla.

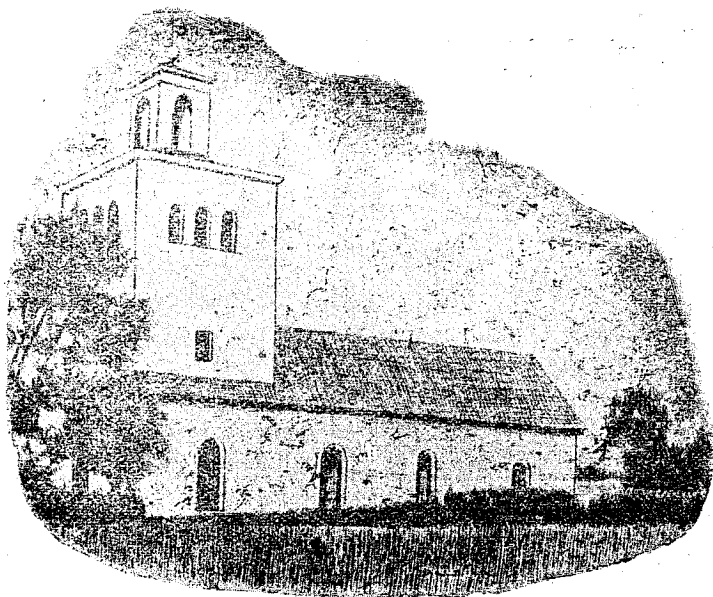

Foto ur "Östergötlands beskrivning".

Svanshals kyrka.

Svanshals kyrka är mycket gammal, ehuru till skilda delar av olika ålder. Västra delen, som är av huggen kalksten säges vara från 1100-talet. Den yngre delen är troligen uppförd av sten, tagen från Svanshals raserade sätesgård. Kyrkans längd är 27, bredd 6,5 meter. 400

personer rymmas i densamma. Altarprydnaden, som är omkring 2 m. hög, är ett mästestycke i s. k. hand-relief.

Kumla är förenat med Svanshals och har till kyrkoherde Karl Wäsén.

Svanshals och Kumla socknar.

Svanshals och Kumla ligga efter varandra från väster till öster utsträckta på Tåkerns södra strand. Från Högsten på Svanshals kyrkoherdeboställe drar österut över Överby, Glånås, Kyleberg en landrygg fram — om man skulle så kunna kalla markens lindriga höjning av en annan meter över slättnens nivå. När ilångt avlägsna tider denna lindrigt brytande landrygg ensam steg upp ur vattnet, torde den från Ombergs hjassa betraktad sett ut som en svans hals och därmed givit upphov till namnet, så mycket lättare funnet som väl även då svanorna i mängd haft sina tillhåll här.

Kumla åter, som genom sin mitt fortsätter samma lindrigt höjda parti, tills detta nästan omärklighetsänker sig mot Väderstads gräns, har naturligtvis fått sitt namn av de stora gravkummel, eller högar, som omväxlande med bautastenar här väcka uppmärksamhet.

Att Svanshals och Kumla är en mycket gammal byggd säger sig självt vid minsta eftertanke. Den

fisk- och fågelrika sjön inbjöd alldeles särskilt landets första bebyggare, som levde av jagt och fiske, att slå sig ned här.

Det var dessutom en sjö som just passade dem och deras primitiva »sjöfart». Längre, länge tillbaka gick sjön hundratals och på sina ställen tusentals meter upp över den mark, där den tryggade bonden nu i århundraden kört sin plog. När man nu ser på den lindrigt ibland nästan omärklighetsänker slätten, med dess ringa höjd över sjöns nuvarande yta, så förstår man att sjön då såsom nu på stora områden inte vara djupare än att man kunde vada i land och dra ekstocken efter sig, om den »gått runt» som lätt kunde ske med denna rankiga farkost, gjord ut en enda trädstam, som man urholkat genom att bränna ur den. Knappt en plats i hela världen var så enkom danad för dåtidens människor som denna.

Det kom en senare tid — låt oss säga: ungefär samtidigt med Jesu födelse. Vattnet har sjunkit och mera av den fruktbara jorden har kommit i dagen och får nu odlad börja lämna sitt bidrag till

den tillväxande befolkningens uppehälle. Bostäderna ha blivit bättre och det är en begynnelse till ordnade samfundsförhållanden. Vissa familjer och släkter framträda såsom ledande. Det bildas sed och lag.

Några för ögat skönljbara tecken från den tidens odling finnas knappt att se. På ett å två årtusen hinner tidens tand med mycket. Luften hinner förvittra och jorden hinner gömma — att icke tala om vad egennyttan kan få bruk för även av gamla minnesmärken.

Men nutidens skördar suga sin must och näring även ur kvarstoden av den odling, varmed jorden då befruktades, liksom känslor och tankar, språk och sed hos det nu levande släktet har sina djupa rötter i det dåtida jordelivets jordmån.

Emellertid saknar icke heller Svanshals minnesmärken från förhistorisk tid. Namnet Högsten talar om att vid denna plats, där den nya pastorsbostaden nu håller på att fullbordas, funnits en ättehög. Stenen står kvar på »landryggens» krön, mäktig, orubblig fastän lutande. Ty »Högstenvägen» som århundrade efter århundrade vuxit betydligt över den omgivande markens nivå, har icke blott uppslukat högen, utan tryckt stenen, som står alldeles i dess östra kant, till sidan. I närheten stå eller ligga några andra bautastenar.

Vad skulle nu inte dessa stenar i Svanshals och Kumla ha att tala om, ifall dem gävos ord och tunga?

Särskilt skulle de säga: Besinna vad kärlek till denna jord och vad arbete på denna jord har blivit nedlagd och vilket arv du har fått som fått träda in i frukterna av detta arbete och var tacksam för din lott.

Vidare kunde de säga: Tänk på vilka framsteg som skett! När du talar om dem, gör du det ofta till din berömmelse. Men det är fel. Det är förgångna släktled det ena efter det andra allt intill våra dagar, som fört fram utvecklingen dit den nu hunnit och själv har du ännu föga utträttat. Var ödmjuk och lär av fäderna att verka i trohet med de medel som stå dig till buds, så skall det också varda dig givet att ha gjort en insats i din bygds o. ditt folks utveckling till större fullkomlighet och lycka.

K. W—n.

Stora Åby.

Foto ur "Östergötlands beskrivning".

St. Åby kyrka.

Den kyrka St. Åby nu äger, började byggas 1756. Såsom byggnadsmaterial använde man sig i stor utsträckning av den gamla kyrkans sten. Sedermera har kyrkan vid flera tillfällen undergått reparationer, bl. a. 1816 och 1862—64. Kyrkans dimensioner äro: längd 29, bredd 15 och höjd 8 m., allt inom murarna. Altartavlan, som är förfärdigad i bildhuggeriarbete av Johan Ullberg år 1763, framställer i sina tre avdelningar nattvardens instiftelse, däröver Kristi korsfästelse och överst Kristi uppståndelse. Predikstolen daterar sig från 1787 och är bekostad av enskilda. Orgelverket byggdes 1779 och försågs med 13 stämmor.

Bland ljuskronorna är en från 1688, skänkt av magister J. N. Enander och hans maka. En dopfont från äldre tider har djurfiguren i rundbågar m. m. I sakristian finnes ett bord med stenskriva. Av skivans inskription framgår, att kyrkan renoverats av Åbypastorn. Andreas Gothus. Denne dog år 1657 och begrovs i kyrkan.

Den gamla kyrkan brändes av danskarna år 1566 och blev först 1605 fullkomligt återställd.

St. Åby är moderförsamling till Ödeshög. Kyrkoherde är Emil Frölinder och komminister J. P. O. Hultén.

St. Åby socken.

St. Åby gränsar i norr till Heda i öster till Rök och Trehörna, i söder till Jönköpings län och i väster till Ödeshög. Socknens totala areal är 10585 hektar, därav 10437 land. Trakten omkring kyrkan är slättland, annars än marken överallt bergig o. stenbunden. Bonderydssjön, Övansjön, Hallängen, och Lösen äro de märkligaste sjöarna. De största åarna äro Åby- och Svemsåarna.

Jordarten varierar rätt mycket i socknen. I norra delen finnes lera o. svartmylla, mera söderut förekommer sämre lermylla, lättjord, sand och ör. Genom norra delen av St. Åby går omedelbart förbi kyrkan landsvägen Linköping—Grenna. Vid kyrkan stöta tvenne vägar till,

den ena från Heda kyrka, den andra från Aderöv.

Åby eller Åbo återfinnas i skrifter redan på 1300-talet. 1422 skrevs namnet Aaby. I kyrkligt avseende bildar socknen med Ödeshög som annex ett pastorat. Emellertid torde komministeraturen att indragas och Ödeshög att bilda eget pastorat.

Åby äger en hel del gamla fornminnesmärken. Å prästgårdens ägon finnas ättehögar och vid Ryket bautastenar. Under 1700-talet omtalas omkring 170 meter öster om kyrkan »en lång oval stengrund av 16 alnar i längden och 12 $\frac{3}{4}$ alnar i bredden inom de 5 kvarter breda murarna med öppning på muren åt västra sidan». Denna stengrund har emellertid sedermera ej kunnat återfinnas.

Kommunala befattningar.

Ordförande i socknens kommunalstämma är J. W. Fredriksson, Sotäng, v. ordf. Vikt. Hultberg, Jernstad.

I kommunalnämnden är Carl A. Säv, Sjögård, ordf. och Th. Svensson, Särilan, v. ordf.

Kyrko- och skolrådet har följande sammansättning: C. O. Johansson, Kresseby, F. Glad, Hagen, G. Svensson, Boet, Reinhold Svensson, Jernstad, J. W. Fredriksson, Sotäng, Osk. Johansson, Höghult, E. O. Johansson, Pelarebo, och A. Nöjd, Backasand.

Kyrkovårdar äro A. Pharamansson, Ryket, och Carl Johansson, Jernstad.

Ledamöter i taxeringsnämnden äro hrr Carl Säf, J. W. Fredriksson, H. Hemming och K. G. Ekström.

Pensionsnämndens ordförande är hrr Carl Säv och och livsmedelsnämndens ordförande kantor R. Johansson.

Ordförande i valnämnden: J. W. Fredriksson, Sotäng.

Nämndemännen i socknen äro C. Johansson, Jernstad, A. Larsson, Ermundeby, och Th. Svensson, Särilan.

Fjärdingsman är C. O. Säf, Jerperyd.

Församlingens kassor och donationer uppgå till kr. 35,000.

St. Åby har tvenne folkskolor, den ena vid kyrkan, där Rick. Johansson är lärare, samt vid Presttorp där folkskolläraren Alfr. Ahlberg är anställd.

Missions- och nykterhetsverksamhet.

I södra delen av St. Åby församling, eller i skogsbygden verka två missionsföreningar, Klövdals och Åsa.

Av dessa är Klövdals den äldsta. Den började sin verksamhet på 1860-talet, då de stora religiösa väckelserna gingo över vårt land. Den lilla missionsföreningen har sedan dess varit en ostad på berget.

På 1870-talet började Åsa förening sin verksamhet. Även den har varit till stort gagn men har städse verkat under mindre gynnsamma förhållanden. Båda föreningarna äga var för sig ett rymligt missionshus.

Som St. Åby församling är vidsträckt och den kyrkliga verksamheten ensam knappast tillfredsställer församlingens behov, ha dessa föreningar haft till uppgift att vid sidan av den kyrkliga verksamheten, till vilken de alltid stått i gott samförstånd, verka för kristlig kunskap och kristligt liv bland ortsbefolkningen. Därjämte hava de i mån av sina tillgångar deltagit i det stora missionsarbetet, som avser världens evangelisering.

Regelbunden nykterhetsverksamhet bedrivs huvudsakligen inom Klövdals och Åsa missionsföreningars verksamhetsområde samt av de missionsvänner, som tillhöra ovan nämnda föreningar i Heda och Rök.

I församlingens södra del verkar sedan i början av 1890-talet St. Åby blåbandsförening, som, vad numerären beträffar, tillhör de större lokalföreningarna inom Östergötlands blåbandsförbund. Förutom i rent nykterhetsvänligt intresse verkar föreningen för spridandet av sann upplysning och har för den skull upprättat ett tämligen stort folkbibliotek.

O. HEDINS

Skoaffär i Ödeshög
rekommenderas.

Välsorterat lager av
alla slags skodon.
Handgjorda stövlar
på beställn.

Fanjunkare Th. Werner,

som under snart ett 10-tal år uppehållit befattningen som Östgöta-Bladets nitiske och påpasslige platsredaktör i Ödeshög. Fanj. W. har för vår tidning nedlagt ett synnerligen intresserat o. framgångsrikt arbete. Östgöta-Bladets Ödeshögsupplaga har under denna tid för varje år stegrats och uppgår i närvarande stund på enbart Ödeshögs postkontor till den respektabla siffran av över 600 exemplar.

Fanj. Werner har ej blott genom sin tidningsverksamhet utan även genom sitt vinnande och mot alla vänliga uppträdande, sitt varma nykterhets- o. missionsintresse förvärvat sig ett gott och aktat namn i Lysing.

W. är fanjunkare i Andra livgrenadjärregementets reserv.

Några drag ur det Lysingska folklynnnet.

»När var och en sin syssla sköter, då går det väl evad oss möter!» Denna gamla goda regel tror jag kan tillämpas på Lysings idoga, välbärgade befolkning. »Och då man sätter sin ära i att vara hemma och sköta sitt», såsom det också heter, blir det föga tid över att syssla med mindre nödiga eller onödiga saker och spörsmål.

Våra lugna, duktiga lantmän låta icke rubba sig i sina åsikter av vilka politiska kastvindar som helst. Detta har erfarenheten noggsamt givit vid handen.

Då det däremot är fråga om ideella strävanden, vare sig religionen och nykterheten, eller det gällt att offra något för fäderneslandet eller välgörenhet i någon form har detta alltid vunnit djup förståelse hos alla utan undantag. En var, som något varit med om dylik verksamhet, kan nog intyga detta.

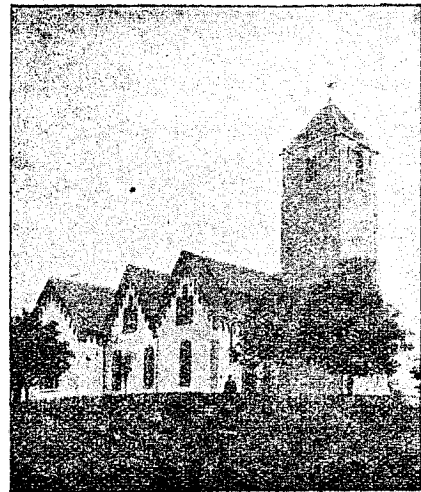
De förfärliga kristidernas både möjliga och omöjliga pålagor och påfrestningar, hava burits med stort jämnmod. Hjälpensheten har även på detta område varit synnerligen stor, ej minst mot den hårdast prövade stadsbefolkningen, vilken var och en som där haft anhöriga eller vänner, sökt hjälpa och stödja så långt det varit möjligt.

Vad som är mycket tilltalande är den stora beredvilligheten, som visats de s. k. feriebarnen från städerna. I Ödeshögs socken har ett ovanligt stort antal barn på detta sätt åtnjutit den bästa omvårdnad i såväl större som mindre familjer o. hem. Det har varit en sann glädje se, huru de små-barnen på alla vis utvecklats under vistelsen på landet. Hurtiga och glada ha de nu återvänt till sina anhöriga, rika på idel angenäma minnen. Säkert skall detta icke bliva olönt. »Vad I haven gjort en av dessa minsta, det haven I gjort mig.»

Då jag skulle skriva något om Lysing, låg det mig närmast om hjärtat att söka skildra, huru jag lärt känna grunddragen i det Lysingska folklynnnet. Detta har jag kanske varit i tillfälle att närmare studera än mängden annan. Att jag gärna vill tänka och tyda allt till det bästa torde förut vara väl känt.

W—r.

Heda.

Heda kyrka.

Heda kyrka torde utan tvivel vara den äldsta i Östergötland. Den är byggd dels av kalksten och dels av tegel. Till byggnadssättet är hon en av vårt lands märkligaste landskyrkor. Kyrkan höll under 1800-talet på att få skatta åt förgängelsen emedan man ej reparerade densamma. De gamla murarna, ansågs det, vore ej värda en ordentlig renovering; i stället skulle en helt ny kyrka uppföras. Då kom på 1840-talet professor Brunius till socknen och påvisade kyrkans stora värde. Kort därefter kom ett beslut om restaureringen. Planen till denna var uppgjord av professor B. Alla materialier, som åtgingo vid tillbyggnaderna, bekostades av kömunen, dessutom fick den släppa till 6,000 dagsverken och 6,000 rdr banko.

Altarprydnaden utgöres av en Kristusbild, modellerad i lera av artisten Nyström. Den gamla katolska altartavlan, Frälsaren på korset, har länge varit borttagen och förvarad å tornet. Dopfunten är av röd kalksten. Orgeln, som är mycket gammal, ombyggdes för ett par år sedan. Fem mässingsljuskronor finnas. De sakna inskription.

Heda är annexförsamling till Rök. Komminister är C. V. Sundberg.

Spannmål

köpes för statens räkning. Magasin i Vadstena och Hästholmen. Mottagning även vid järnvägsstationerna.

John Eckerbom & Son.

Heda socken.

Heda socken gränsar i norr till Dagsmossen och Svanshals socken, i öster till Rök och Åby, i söder till Åby, i sydväst till Odeshöj och i väster till Tollstad. Arealen är 2,224 här därav 2,216 land. Markens är jämn, ehuru mot söder upptagen av låga åsar. Jordarten är delvis bördig lera på kalkgrund för övrigt sandblandad mylla.

Genom Heda flyter en mindre å kallad Disan, som kommande från St. Åby utfaller i Tåkern. An här flera fall. Vägen från Rök går förbi kyrkan mot V. Tollstad. Från kyrkan utgår dessutom en väg till St. Åby. Mjölby—Hästholmens järnväg här stationen Heda slätt.

I socknen omtalas tre runstenar därav två inmurade i kyrkans östra yttervägg, och en vid Häggestad.

På de två förstnämnda läses på den ena »Torger reste detta minnesmärke efter Anund Kanp (kanp — mustasch) sin fader» och å den andra »Holsten reste denna sten och gjorde bro efter sin fader Myra, som bodde i Jettingstad». Å Häggestadsstenen läses: »Brodd reste denna sten efter sin fader Sole och efter sin broder Udd». Dessutom har Heda åtskilliga gravkullar på skilda platser, varjämte man gjort en del märkliga enstaka fornfynd.

Landstingsman Osk. Fredriksson
kommunalstämman's ordförande,

o. som till följd av sina gedigna egenskaper blivit överhopad med förtroendeuppdrag av de mest skilda slag. Hr F:s vackra jordbruk skötes numera av sönerna. Tillsammans med en av dem driver han en fastighets- och auktionsaffär, vilken har en synnerligen stor kundkrets.

Kommunala befattningar.

Ordf. i kommunalstämman är Osk. Fredriksson, Jettingstad, v. ordf., H. Tretow, Jussberg.

Ordf. i kommunalnämnden: fabriker O. L. Johansson, Tjugby.

Ledamöter i kommunalnämnden äro Aug. Johansson, Tuna, Fr. Karlsson, Tjugby, F. A. Stolt, Norrö, och Frans Andersson, Häggestad. Suppl. J. Gustafsson, Tjugby, T. Bengtsson, Tuna, o. C. V. Karlson,

Pensionsnämnden: ordf. Osk. Fredriksson, Jettingstad, ledamöter: A. Johansson, Tuna, E. Modig, Heda, F. Andersson, Häggestad, och O. L. Johansson, Tjugby.

Taxeringsnämnden: K. E. Johansson, Heda, O. L. Jonsson, Tjugby, och H. Tretow, Jussberg, suppl. E. Modig, och C. V. Karlsson, Häggestad.

Ledamöter i kyrko- och skolorådet äro: pastor C. V. Sundberg, v. ordf. och kassör, kyrkovärden H. A. Jonsson, Hedaberg, Osk. Fredriksson, Jettingstad, kyrkovård O. L. Jonsson, Tjugby, Frans Andersson, Häggestad, och H. Tretow, Jussberg, Suppleanter: Osk. Andersson, Vallby Aug. Johansson, Tuna, och Aug. Johansson, Sik.

Barnavårdsnämnd är skolrådet.

Biblioteksstyrelse— församlingsbiblioteket — är kontraktsprost A. G. Wittencrona, självskrivaren ordf. samt E. V. Sundberg och kantorn K. E. Johansson, bibliotekarie och kassör.

Skolväsendet.

Inom Heda församling finnes 1 folkskola, 1 småskola och en skola för undervisning i slöjd och trädgårdsskötsel. De båda förstnämnda äro inrymda i ett skolhus, beläget strax öster om kyrkan. Skolhuset byggt på 1880-talet är ett reviderat trähus i 2 våningar. Undre våningen inrymmer 1 folkskolesal, 1 småskolesal, avklädningsrum för småskolan och kommunalrum, det senare utgörande jämväl avklädningsrum för folkskolan, samt kök för läraren. Övre våningen innehåller utom en stor förstuga bostad för läraren — 3 rum — samt för lärarinnan 1 rum och kök. Skolan är anordn. enl. litt C — varannandagsläsning. Barnantalet utgör i folkskolan f. n. 62 och i småskolan 27.

För undervisning i trädgårdsskötsel och goss-slöjd finnes en donationsskola, skänkt av kammarrådet Kinnmansson. För denna skola inköptes 50 ar jord å Isberga, som sedan lämnades i utbyte mot en del av kyrkojorden varigenom slöjdskolans område kom att utgöra en fortsättning åt öster av folkskolans tomt.

Härpå uppfördes 1 boningshus, innehållande slöjdsal och bostad för läraren — 3 rum och kök — samt 2 uthus, och anlades trädgård.

Lärare vid skolan är kantor K. E. Johansson och vid småskolan fröken Maria Jonsson.

Torkad frukt,
Nypon och
Kummin
uppköpes till högsta dagspriser av
Bernhard Jonsson,
Heda.

Karl Löfs

Speceri- och
diverseaffär,
Ödeshög.

OTTO LEJON

Rikstel. 4. **ÖDESHÖG.** Rikstel. 4.
Välsorterat lager av svarta och kulörta
klädningstyger, sybehör och garneringsar-
tiklar, gardiner, duktyger och reseffekter
m. m., m. m.

V. Holstenson

Ödeshög.

Specerier och Konserver, Glas och
Porslin, Soda, Tvättpulver, Tvål m. m.

●●●●●●●●●●●●●●
● Erik Sabels ●
● Skoaffär ●
● i Ödeshög rekommenderas. ●
● Handgjorda stövlar ●
● ständigt på lager. ●
● Damkängor, stor sortering. ●
●●●●●●●●●●●●●●

Elektrisk material
Symaskiner
Konserveringsapparater
skilstunasmiden m. m. i

Emil Johansons Järnhandel
Ödeshög.

Emma Scheutz
Ödeshög.

Tapisseri-, Hatt-, Möss-,
och Modeaffär,
rekommenderas.

O. J. Petterssons
Bleck- och plåtslageri,
ÖDESHÖG. Rekommenderas.
Utför allt, vad till yrket hörer,
såväl nytt som reparationer till
billigaste priser.
Verkstad: Tingshusgatan. 3286

Gynna Östgöta-Bladets annonsörer!

Östergötlands Ensk. Bank

Ödeshög.

Fullständig bankrörelse.

Gottgör högsta gällande ränta å insatta medel.

Emma Ahlqvists Estr.

Ödeshög

— rekommenderar sin —

Mode-, Hatt-, Möss-
och Pälsvaruaffär.

M. E. BERG

ÖDESHÖG.

REKOMMENDERAR SITT VÄLKÄNDA LAGER AV

DAMKAPPOR, MANUFAKTUR- OCH SYBEHÖRSARTIKLAR.

BILLIGA PRISER!

GODA VAROR!

Östgöta-Bladet

är västra Östergötlands

förmånligaste annonsorgan

med jämn spridning och köpstark läsekrets.

Det mest effektiva annonsorgan för den, som vill med sin annonsering träffa lantmännen inom de folkrika Lysingsdals, Göstrings och Aska härad.

Annonspriser 8 à 10 öre mm.

Gräsfrö

Rödklöver frö

Alsike "

Timotej "

Ogräs "

Afrens "

— köpes av —

Gust. Ad. Edlund,
Väderstad.

Tel. 14.

Insänd prov.

Ekollon,

större och mindre partier, köpas till högsta pris.

Gust. Ad. Edlund,
Väderstad.

Tel. 14.

Råg, Vete, Havre

och

Blandsädeshalm

köpes. Maskinpress tillsläppes.

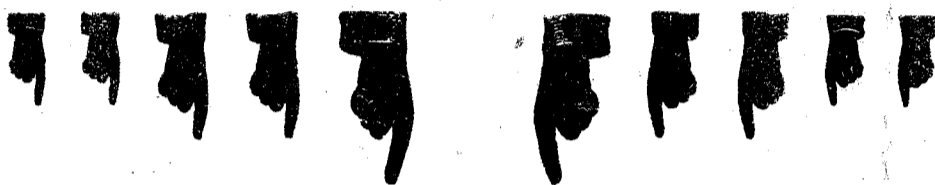
Gust. Ad. Edlund,

Väderstad. Tel. 14.

Bernhard Jonsson,

↳ H e d a . ↳

Nyinkommet välsorterat lager av Porslin, Glas, Emaljkarl etc. Nytt lager av Tapeter, Bårder och Papp. Ny finfin Isterfetsill, ny norsk Slofetsill, Makrill, Anjovis, Kabeljo, Rökt fisk m. m. Strandkoftor, Underkläder m. m. för vintern. Fönstervadd och Remsor.

Nya Järnboden

Tel. 23.

Ödeshög.

Tel. 23.

Lager av Maskiner och Redskap för
lantbruks- och trädgårdsskötsel, Gevär,
Ammunition, Gjutgods, Byggnadssmidan
och Maskinförnödenheter.

Uppköper:

Utsädesspannmål, frö och
fodervaror, hö- halm och
sjöväss.

Försäljer:

Utsädesvaror, Lokomobiler,
Tröskverk, Lantbruksma-
skiner, Vagnar och Slädar,
Dam- och Herr-Cyklar.

David Svensson,

2200

Tel. 65.

Framnäs, Ödeshög.

Sydsvenska Kredit Aktiebolaget

Fonder 45,000,000:— kr. Huvudkontor **Malmö.**

Kontoret i **Ödeshög**

gottgör å

Depositions-, Kapital- &
Sparkasseräkning

högsta gällande ränta f. n. 5 ¹/₂ %

Axel **T**hunborg
Ödeshög.

Garn- och Manufakturaffär.
Herr- och Damskrädderi.

OTTO HALLINS

Skoaffär, Ödeshög.

rekommenderar sitt väl sorterade lager av **skodon**, såväl grövre som finare. Prima **handgjorda stövlar** ständigt på lager samt **pjäxor** och **trätöfflor**, allt till låga men bestämda priser.

Annonsera i **Östgöta-Bladet!**

Säckar

alla slag och storlekar — även söndriga — köpas i större och mindre partier till mycket höga priser av

Gust. Ad. Edlund,
Väderstad. Tel. 14.

Emil Lindén, Rök,

rekommenderar sin

**Speceri-, Manufaktur-
och Diverseaffär.**

Billiga och bestämda priser.

**Ekollon, nypon
o. torkad frukt**

uppköpes till högsta pris av

Karl O. Falk,
Ödeshög. 3302

Höst.

För Östgöta-Bladet.

Från Ombergs höjder vid Vätterstrand
Jag skådar mitt fagra Östgötaland,
Där mina barndomsdagar ha svunnit.
Jag ser det i höstsolens skinande prakt
Där naturens pensel på tavlan lagt
En färgton som kostnär ej funnit.

Jag drömmer och ser över toppar av skog,
Hur lantmän bereder med spade o.
plog

Sina fält för en kommande gröda.
Ty rikare bygder — var fann man väl
dem?

Det lönar att knoga för maka o. hem,
Ty tegen ger rikligt med föda.

Där borta på ången gå brokiga kor,
Den ena är liten den andra är stor,
Men alla ge mjölk uti stävan.
Och får finns i hagen och vita små lamm,
Och ullen de ha håller på växa fram
Till kläder åt frusna lemmar.

Över milsvida slätter vid skogarnas byn
Jag ser mångt kyrktorn sig höja mot
skyn

Med glänsande kors och med spira.
Säg minnes du barndomens klockeklang
En juldagsmorgon vid "Ottesang"
— Plär än du den festen fira?

Och bliver du gammal och grå en gång,
Så minnes du säkert ej skönare sång
An klangen från hembygdens klocka.
Den äger en ton som är klingande klar,
Från hjärtats djup får den återsvar,
Ty den stammar från renare nejder.

Jag ser det gulna allt mer och mer,
Och höstens tecken bli fler och fler
Över fagra östgötanejden.
Bland slättens oaser med dungar av träd,
Där röda små stugor drömdes i fred,
Det glesnar bland löv och bland grenar.

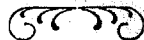
Snart sveper höststormen fram med makt
Och skövlar sommarens grönskande prakt.
Så löven dansa för vinden!
Och fågelskarorna flytta hän,
Och vildgässen flyga med skri och med
skrån

Mot söderns varmare bygder.

Då ligger mitt fagra Östgötaland
Och drömmer vid vågavall från Vetterns
strand

Och varma solljusa tider,
Och bättre dagar, om ro och frid,
Om mera bröd och om slut på strid,
Ty nya vårar vi bida.

Maria Frölinder.

Östgöta-Bladets Lysings- nummer

finnes till salu å följande ställen:

Ödeslög: A.-B. Sigfr. Kullerstrand och Th. Werner.

St. Åby C. Rydbeck, Halvarby.

V. Tollstad: Knut Gröndal, Alvastra.

Heda: Bernhard Jonsson.

Rök: Thor Karlsson, och Emil Karlsson.

Svanshals: Svanshals Konsumtionsförening.

Kumla: Amanda Svensson, Gärdslösa.

Priset för såväl A- som B-nummer är 15 öre.

På grund av

att vårt text- och klichémateriel svällt ut att omfatta långt mera än vi beräknat, ha vi nödgats åtskilligt koncentrera de insända uppgifterna och även att låta en del text och annonser inflyta å vårt A-nummers första sida.

Stöt på

Edra fränder och vänner och mana dem att **provprenumerera** på denna tidning till årets slut.

A.-B. Sigfr. Kullerstrands

Färg-, Tapet- och Kemikalieaffär.

SPEGLAR, RAMLISTER, GARDINKÄPPAR.

Bok-, Musik- och Pappershandel.

FOTOGRAFIUTENSILIER. UTFÖR BESTÄLLNINGAR Å ALLA

SLAGS ACCIDENSTRYCK. TILLVERKAR

TEL. 34. KAUSCHUKSTÄMPLAR. TEL. 34.

Fröer: Alsike-, Rödklöver-, Timotej-. Ogräs-
och Blandfrö samt

Utsädesvaror: Havre, Blandsäd o.
Trindsäd, köpes till
högsta dagspris.

Spannmål emottages för statens räkning.

G. BODÉN, Vadstena.

I över 1,000 exemplar utgår Östgöta-Bladet
i Lysing.